

BLAKER OG SØRUM
HISTORIELAG

SØRUM-SPEILET

NUMMER 3 - 2018 - 24. ÅRGANG

Drømmedag på Slora Mølle
Pilegrimsvandring
Alltid beredt
Historien om forkleet
Blaker Skanse fredet

Styrets spalte

Av Dagfinn Arteid, Styremedlem i Blaker og Sørum Historielag

Foto: Privat

Takk til Steinar Dalbakk for stafettpinnen! Siden dette er et forum for historie og dokumentasjon av gamle dagers liv og levnet vil jeg først stoppe opp litt i 1879.

Min tippoldemor Dorthe Marie Christiansd. Sæther var 32 år og fødte 31. mars sitt eneste barn. Hun bodde sammen med sine søsken og foreldre på hjemgården Sæteren Nordgarn, men fødte min oldefar i Kristiania. Konrad Martinsen Sæther var et resultat av uforsiktig omgang med en gårdsgutt, i ettertid identifisert som Martin David- sen, som etter sigende var blitt jaget fra gården av Dorthes brødre etter at uhel- let ikke lenger kunne skjules. Flaks for meg at uhellet skjedde... men det setter i gang noen tanker.

Den 10. april ble han døpt og jeg lurer jo på om Martin var tilstede da og om hva som senere ble hans livsløp. Han ville gifte seg med Dorthe, men hvorfor ble dette ikke noe av? Min morfar visste ingenting om sin farfar og var litt morsk og avvisende når jeg stilte spørsmål om

dette. Han fortalte derimot at Konrad i en periode bodde hos sin tante (Jo- hanne) i Østerdalsgata i byen. Dorthe døde også der, men hvor var Martin?

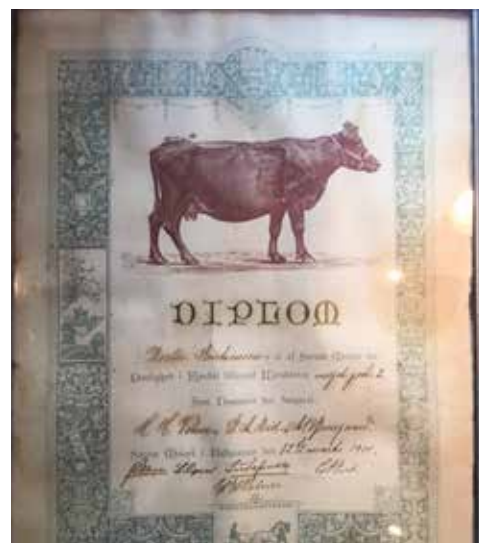
Før Dorthe flyttet til sin søster i Øster- dalsgata bodde hun hos sin sønn som hadde kjøpt Østhagan Hønsi og drev med ku, rev og som smed. Bestefar hus- ket med glede at han fikk ligge hos sin bestemor når det var kaldt. Hun hadde omsorg for andre også og i 1900 fikk hun diplom av Sørum meieri for godt fjøsstell. Dette diplom ble så hengende på fjøsloftet i Sæteren til jeg fikk det av Lise Sæther for snart 30 år siden.

Siden denne siden også skal være en presentasjon av historielagets styremed- lemmer kan jeg kort fortelle at jeg er oppvokst i Fetsund og kjøpte Arteid Vestre i 1989. Min fars slekt kommer fra Lillestrøm og dermed er jeg blant de

som synes en kommunesammenslåing er interessant... Utdannet agronom fra Tomb, maritim ingeniør/ sjøkaptein og bedriftsøkonom fra BI. Ved siden av gården går tiden med til lokalpolitikk og frivillig arbeid som skipper for Redningsselskapet.

Gården ble lagt om til økologisk drift 1995 og omgjort til aksjeselskap i fjor. For de som lurer på hensikten med akkurat det kan jeg kort fortelle at da slipper jorda å forrente seg selv om igjen og om igjen. Avkastningen fra en gård er normalt ikke stor nok til å dekke både kapital og arbeid. Dermed må de fleste jobbe omtrent gratis og levere over- skuddet til banken, på nytt for hvert generasjonsskifte. Mine 4 barn arver en bruksrett og et forvaltningsansvar, i form av aksjer. Det skaper også til- hørighet og røtter som jeg mener er viktig ballast på livsreisen.

Jeg vet at det er mange flinke slekts- forskere som leser dette. Er det noen som vet noe mer om Dorthe, Konrad eller Martin? Eller som kunne lete litt etter info om denne ukjente gårdsgutten fra Kristiania?

Gratulerer, Blaker!

22. oktober er bind 6 av Bygdeboka klar fra trykkeriet, og med det er historien til søndre del av Blaker samlet mellom to permer. Dette er et lenge etterlengtet verk, og nå er det altså straks klart.

Bygdebokforfatter er Håvard Kongsrud, som har sam- arbeidet med Jan Erik Horgen, har skrevet billedtekster, og fotograf Anders Henriksen som har valgt ut bilder til boka og selv tatt en mengde bilder. Grafisk formgiver er Jeanette Hansen, og nå som arbeidet med prepress nærmer seg

slutten, har manussidene gått i skytteltrafikk mellom alle dem alle.

Vi venter spent på resultatet, og gleder oss sammen med Blakers befolkning. Boka vil være å få kjøpt fra november.

SØRUM-SPEILET

Medlemsblad for
Blaker og Sørum Historielag

Redaksjonen

Asbjørn Langeland – 934 27 625
Anne-Marie Lund – 477 57 261
Louise N. Fjelland – 913 00 787

Adresse

Aasgaardvegen 230
1923 Sørum

Telefon

Kåre A. Bøhler
Leder
Tlf. 938 76 365

Epost:

redaksjon@sorumhistorie.no

Hjemmeside

www.sorumhistorie.no

Grafisk design

Jørgen Kirsebom

Opplag

600 eksemplarer
ISSN 1894-8154

Trykket av

X-Idé AS
1472 Fjellhamar

*Dette bladet er beskyttet av åndsverkloven.
Det er ikke tillatt å kopiere fra bladet uten
skriftlig samtykke fra tekstforfatter eller
fotograf.*

Vårt kontonummer: 1321.08.05189

Forsidebilde:

Slora Mølle mottar et nydelig skilt laget av Willy
Kristiansen.
(Foto: Jørgen Kirsebom)

Bøker fra historielaget

Sørums Bygdebok kan kjøpes fra Blaker og Sørum Historielag. Prisen pr. bind er kr. 850-. Hvis en ønsker å kjøpe alle bindene samlet, er prisen den samme som for dem som har tegnet abonnement, kr. 700- pr. bind. Historielaget har også mange andre interessante bøker til salgs, og opplysning om disse finner du på historielagets hjemmeside www.sorumhistorie.no. Klikk på Publikasjoner – Bokhandleren. Her kan du finne mange fine julegaver.

Del 2: Lørenfallet i gamle dager

Neste artikkel om LØRENFALLET I GAMLE DAGER kommer i Sørum-Speilet nr. 1/2019. Da fortsetter vi turen langs Haldenveien gjennom Lørenfallet. Hvis noen sitter på informasjon som bør være med, kan de kontakte Grete Vahsen på 913 40 742 eller gvahsen@online.no

13. oktober 2018 - Vølneberg under Høstdråper

Anna Colbjørnsdatter: Sørumsjenta som fikk nasjonal heltestatus.

Det er mer enn 300 år siden den marsnatten da Anna Colbjørnsdatter, som da var prestefru i Norderhov, fikk heltestatus for sin innsats i krigen mot svenskene. Hennes berømmelse har likevel holdt seg levende nesten helt opp til våre dager.

Det blir imidlertid sjelden lagt vekt på at hun var prestedatter fra Sørum, og hva vet folk som nå bor i bygda vår om henne, hennes bragd og hennes familie?

Gro Langeland har lett seg tilbake i historien og vil i kåseris form kaste lys over denne interessante damen som kanskje fortjener fornyet interesse fra sine sambygdinger.

Velkommen!

Kommende arrangementer

13. oktober: Høstdråper, Vølneberg (Tema: Anna Colbjørnsdatter)
1.-2. desember: Julemarked, Blaker Skanse
8.-9. desember: Julehuset, Valstad kafé
9. desember: Julemesse, Vølneberg

Innhold

Styrets spalte	2	Alltid beredt	12
Vølneberg under Høstdråper	3	Om sommertur til Varsjøen	16
Kommende arrangementer	3	Gamle avisutklipp	17
Drømmedag på Slora Mølle	4	Historien om forkleet	18
Pilegrimsvandring	7	Litt om våre arrangementer	19
		Blaker Skanse fredet	20

Drømmedag på Slora Mølle - Olavsrosa overrakt i strålende høstvær

Av Gro Langeland

Fredag 14. september 2018 ble en dag som kommer til å huskes lenge både i Slora Møllens Venner og i Blaker og Sørums Historielag, og det av flere grunner. Det å få tildelt Olavsrosa til Slora Mølle var noe som bare de aller mest optimistiske hadde turt å håpe på. Veien fram til denne dagen har vært brolagt med mange tusen dugnadstimer og stort engasjement både når det gjelder å skaffe midler til restaureringsarbeidet og når alle de praktiske og tekniske problemene som man har støtt på under veis, skulle løses. Når så værgudene viste seg fra sin aller beste side og mange takket og roste de to organisasjonene for innsatsen og resultatet, kan en med rette kalle dette en drømmedag. Omtrent 60 inviterte gjester møtte opp og første del av arrangementet var dessuten avertert åpent for alle interesserte.

Overrekkelse og taler.

I Norsk Kulturarvs begrunnelse for tildelingen av Olavsrosa til Slora Mølle står det følgende: "Slora Mølle er ei tradisjonell vassdreven bygdemølle frå 1908 bygt på ein stad med mølletradisjonar tilbake til 1666 ved Slora-fossen, Blaker. Mølla er eigd av Blaker og Sørums Historielag og blir drifta av foreninga Slora Møllens Venner. Møllebygninga er restaurert med støtte frå Norsk

Kulturminnefond. Venneforeninga har godt samarbeid med Norsk Teknisk Museum og Fjuk skole har tatt del i restaureringsarbeidet og får del i formidlinga av anlegget i drift. Slora Møllens Venner ønskjer å utvikle anlegget vidare som besøksenter."

I sin tale ved overrekkelsen utdypet direktør Erik Lillebråten dette nærmer, men først ønsket Elin Mørk, som er nestleder i Historielaget og ledet

arrangementet, velkommen og presenterte Sørums Leikarring som fremførte noen danser som hadde mølle i tittelen og dermed førte oss rett inn i dagens tema.

Direktør Erik Lillebråten foretok så den høytidelige overrekkelsen av Olavsrosa - skiltet som skulle opp på veggen og det flotte diplommet, til Blaker og Sørums Historielag som er eier av Slora Mølle. Han presiserte at det er strenge

kriterier for dette nasjonale kvalitetsmerket.

Mange søknader blir avslått, men Slora Mølle fylte alle krav. Direktør Lillebråten fortalte også litt om Norsk Kulturarvs arbeid og delte sin bekymring for at mange gamle tradisjons-håndverk er i ferd med å forsvinne, med forsamlingen.

Kåre Bøhler, leder av Blaker og Sørum Historielag begynte sin takketale slik:

“Det er nesten så en må klype seg i armen. Da Blaker og Sørum Historielag overtok Slora Mølle i 1995, var det nok de færreste – om noen – som hadde sett for seg at vi 23 år seinere skulle stå her og være stolte og lykkelig eiere av Olavsrosa – dette ettertraktede kvalitetsmerket for opplevelsestilbud med basis i den norske kulturarven. Historielaget vårt har mange oppgaver som skal ivaretas, og alt blir gjort på frivillig basis. Arbeidet med å sikre møllebygningen og restaurere maskiner og utstyr skjøt derfor først skikkelig fart da Slora Møllens Venner ble etablert i 1998 og det ble organisert faste dugnadskvelder.”

Lederen fortalte også at Slora Mølle i mange år har hatt sin faste plass både i Historielagets arbeidsplaner og i budsjettene og at det i punkt 5 i den planen som laget jobber etter nå, heter at laget skal *“Fortsette restaureringen av Slora Mølle. Oppruste bygningsmassen, møllemaskiner og andre tekniske installasjoner. Støtte opp om arrangementer og tiltak for barn og familier i regi av Slora Møllens Venner.”* Kåre Bøhler la ikke skjul på at det har vært krevende å få det tilbudet som man nå blir hedret for opp å stå, og sa at de hadde vært helt avhengige av større bidrag fra fond og stiftelser og velvilje og støtte fra kommunen, god faglig oppfølging og venner og samarbeidspartnere som har hatt tro på prosjektet Slora Mølle.

Kåre Bøhler avsluttet slik:

“Vi sier mange takk for all hjelp og støtte og for Olavsrosa som vi nå har mottatt til Slora Mølle. Vi har jo faktisk en fra før, gitt til Vølneberg gamle skole i 2015, så vi vet godt at det forplikter. Med god hjelp av Slora Møllens Venner, kan vi love å gjøre vårt beste for å innfri forventningene til innehavere av Olavsrosa.”

Og nesten før han hadde snakket ferdig, hadde Dag-Einar Hellerud, nestleder i Slora Møllens Venner, skrudd Olavsroseskiltet fast på mølleveggen.

Neste taler var direktør Simen Bjørgen fra Kulturminnefondet. De har bidratt med betydelige beløp til restaurerings-

Kåre Alfred Bøhler, leder i Blaker og Sørum Historielag, mottar Olavsrosa fra Erik Lillebråten fra Norsk Kulturarv. Foto: Jørgen Kirsebom

arbeidet, har fulgt arbeidet meget nøye og vært på flere inspeksjonsturer til Slora Mølle. Bjørgen roste dugnads-folket for høy kvalitet på arbeidet og han takket for godt, nært og hyggelig samarbeid. Et synlig bevis for at Kulturminnefondet verdsetter det arbeidet som er gjort på mølla høyt, er deres plakett som alt har hengt noen år på veggen ved inngangsdøra.

Ordfører Marianne Grimstad Hansen fikk så ordet. Hun gratulerte med tildelingen av Olavsrosa, og var såre fornøyd med at det nå finnes to Olavsrosor i Sørum og Historielagets folk er naturligvis svært stolte av å være eier av begge de stedene som har mottatt dette hederstegnet. Ordføreren benyttet også anledningen til å snakke litt om noen av de andre kulturminnene og kulturaktivitetene i Sørum og sa at det var stas å være ordfører i en kommune som er så rik på kultur.

Neste kvinne ut var Vibeke Limi, leder av Hovedutvalg for kultur, frivillighet og folkehelse i Akershus fylkeskommune. Hun hadde også mange rosende ord om Slora Mølle og sa at både fylkeskommunen og hun som politiker og som privatperson satte stor pris på alt det frivillige arbeidet som blir lagt ned for å ta vare på kulturminnene i fylket vårt. Hun skulle ha overlevert en bok-gave, men den var dessverre gjenglemte i en travel formiddagstime. Hun lovet imidlertid at gaven skulle bli levert så snart som mulig.

Så fikk en kar som ingen av oss kjente, ordet. Han presenterte seg som representant for en gjeng treskjærere fra Horten, og introduserte sin gode venn Willy Kristiansen, sønnen til møllas siste eier, Olaf Kristiansen. Willy,

som har vært bosatt i Horten i mange år, hadde med seg en overraskelse til denne store dagen. Det var et flott navneskilt som han selv hadde skåret ut, og gaven ble mottatt med begeistring. Neste gang du besøker Slora Mølle, finner du nok dette skiltet på plass over inngangsdøra.

Omvisning og takk

Neste post på programmet var en omvisning i mølla og anlegget rundt. Leder av Slora Møllens Venner, Dag Winding-Sørensen, ropte frem dugnadsgjengen, presenterte dem og fordelte dem på forskjellige poster i og utenfor møllebygningen. Han fortalte også hva den enkelte var spesielt dyktig på og ga ellers litt informasjon om dugnadskveldene og hvordan de jobber. Gjestene ble så invitert til å gå rundt å se seg om, og prate med dugnadsfolkene som var å finne rundt omkring. De var lett gjenkjennelige da de fleste stilte i sorte T-skjorter med møllas logo på. Navnene på den ene kvinnen og de tolv karene som utgjør den trofaste dugnadsgjengen, finner du i rammen på side 6.

Etter en snau halvtime innkalte Elin Mørk dugnadsgjengen. De fikk en varm takk fra Blaker og Sørum Historielag, hver sin dyprøde rose og løfte om en skikkelig stor bløtkake på en dugnadskveld.

Siste del av programmet var lagt til Bestefarhuset i Fjukvegen, bare noen få hundre meter fra Slora Mølle. Her ble det servert deilige smørbrød og marsipankake, det ble tid til en hyggelig prat, og de som hadde lyst til å si noe, fikk anledning til det. Berit Leikhammer, som er leder av Lenseminneforeningen,

Willy Kristiansen med sin gave til mølla. På vestre side står karen fra Horten, så litt av Elin Mørk bak ham og deretter Kåre Bøhler.

Dag-Einar Hellerud (t.v.) og Dag Winding-Sørensen viser stolt fram Olavsrosa som raskt kom på plass på veggen.

gratulerte dugnadsgjengen og delte ut blomster, og milde gaver.

Brith Kristiansen, den yngste datteren til den siste mølleren, ble spesielt takket for at hun sørger for at restaureringen blir gjort i samsvar med den virkeligheten hun husker fra barndommen. Hun sørger også for at kara ikke mangler kaffe og kake på dugnadskveldene.

Berit følte dessuten ansvar for at dugnadsgjengen ikke skulle slippe opp for sukkerbiter, og overleverte en flott treskål og en stor pakke sukkerbiter som Dag-Einar Hellerud fikk ansvaret for og avsluttet så med noen velvalgte ord til Dag Winding-Sørensen - den energiske og idérike lederen av Slora Møllens Venner.

Kåre Bøhler avsluttet dagen med å sende med de langveisfarende karene Erik Lillebråten og Simen Bjørgen eventyrboka Anna Monrads forellinger som et minne om dagen, Romerike og Slora Mølle. Han takket for en givende ettermiddag med mange fine hilser og innspill, og ønsket alle vel hjem og velkommen tilbake til Slora Mølle, Blaker og Sørum. Han håpet at de da også ville ta med seg familie og venner og at de ville finne veien selv om kommunen om ikke så lenge blir hetende Lillestrøm.

Sørum Leikarring i aksjon

Dugnadsgjengen i SLORA MØLLES VENNER

September 2018:

Brith Kristiansen
Paul Andersen
Hans Bjørge
Vidar Harfallet
Dag-Einar Hellerud
Petter Hellerud
Ole Jacob Jødahl
Hans Marigård
Magnar Olsen
Håkon Sand
Bjørn Undrum
Dag Winding-Sørensen
Even Woxen

OLAVSROSA

Olavsrosa er det leiande varemerket for opplevingstilbod med basis i den norske kulturarven. Kvalitetsmerket blir tildelt opplevingar av særleg høg standard, med omsyn både til kulturhistorie og formidling. Olavsroseinnehavarane er fyrtårna i Norsk Kulturarv, og vil i alle samanhengar stå sentralt både i profilering og markedsføring av kulturarvopplevingar for eit breitt publikum.

Olavsrosa symboliserer stor respekt for fortida, men også glede, nytte og spennande opplevingar i dag. Innehavarane av Olavsrosa forpliktar seg til å vere gode ambassadørar for ein levande kulturarv og til å formidle historia til gjestene sine.

Sjølve symbolet Olavsrosa byggjer på valknuten – eit gammalt symbol for vern, som er kjent både frå Norge og utlandet.

PILEGRIMSVANDRING

En tusen år gammel tradisjon som har fått nytt liv i vår tid

Tekst av Asbjørn Langeland - Alle foto Jørgen Kirsebom

En gammel kristen tradisjon

Den kristne pilegrimstradisjonen har sin opprinnelse i Kirkens første tid. Kirken i oldtiden hadde mange martyrer som ble regnet som helgener. De trodde at martyrene hadde oppnådd en spesiell nærhet til Gud og kommet rett til himmelen da de døde. Derfor var det viktig for de kristne å komme til helgenenes graver. Dette ga dem en kontakt med det hellige og en mulighet til å be om helgenenes forbønn. Kirken fikk gjennom århundrene martyrer og helgener mange steder, og pilegrimsvandringer ble vanlig i hele den kristne verden.

Etter hvert ble det også vanlig at Kirken påla personer å dra på pilegrimsferd som bot for synder, og noen fant ut at de kunne betale andre for å gjøre denne reisen for seg. Utover i middelalderen utviklet Kirkens ledere mange metoder til å skaffe seg selv og kirkene inntekter og rikdom, og misbruk av helgendyrkelse og pilegrimsreiser fantes det mange eksempler på. Martin Luthers opprør mot Kirken var i stor grad en reaksjon på griskhet og

utnyttelse av folks tro, og Luther forbød derfor enhver form for pilegrimsvandring.

Den romersk katolske kirken og de ortodokse kirkene har en ubrutt pilegrimstradisjon fra kirkens første tid. I vår tid har de protestantiske kirkene tatt opp igjen denne tradisjonen.

Pilegrimstradisjonen i Norge

Pilegrimsvandringer til Olav den Helliges grav i Nidaros (Trondheim) begynte kort tid etter at han døde på Stiklestad i 1030. Bare noen måneder etter slaget ble det hevdet at Olav måtte være en hellig mann, og i 1031 ble han erklært helgen. I løpet av noen få år var pilegrimsvandringene til Olav den Helliges gravkirke blitt så omfattende at de var kjent langt utover i Europa.

I denne først tida lå kirka i Nidaros under erkebispesetet i Hamburg/Bremen. I 1070 skriver erkebiskopens sekretær, historikeren Adam av Bremen, en beretning om biskopens reise til kirken i Norden, blant annet til Nidaros. Han skriver da dette om pilegrimsferdene til Nidaros: "Nord-

menneskets viktigste by er Nidaros. Den er nå prydet med kirker og besøkes av mange mennesker. Der ligger den høysalige konge og martyr Olavs legeme. Ved hans grav virker Herren den dag i dag de største helbredelsesunderere. Og folk som tror at de kan hjelpes gjennom den hellige manns fortjenstfulle gjerninger, strømmer dit langveisfra. Hvis man seiler fra Ålborg eller Vendsyssel i Danmark, kommer man i løpet av en dag over til Viken, som er en by i Norge. Derfra holder man til venstre og seiler langs Norges kyst, og på den femte dagen når man fram til byen Trondheim. Man kan også ta en annen vei, som fører fra danskenes Skåne over land til Trondheim. Men denne veien over fjellene tar lengre tid, og ettersom den er farefull, unngås den av reisende."

Vi vet likevel at mange pilegrimer krysset Dovrefjell på tross av at det var utmattende og farlig. Derfor fikk kong Øystein Magnusson reist pilegrims-herberger flere steder på Dovrefjell på 1120-tallet. Omsorgen for pilegrimene var så viktig at det var detaljerte regler for dette i Gulatingsloven. På 1300 tallet

Glade pilegrimsgjester på Arteid Vestre høsten 2012. Fra venstre Klemens Urban (fra Berlin), Helle Clemensen (fra Danmark), Bjørn Ivar Voll, Ellen Rykkja Gilbert, Maria Jose Perez Navarro (fra Spania) og Arnoud Hoizer (fra Holland). Alle var på vei til Trondheim, som de regnet med ville ta omtrent 30 dager.

ble det bygget kirke på Dovrefjell.

Da reformasjonen ble gjennomført i Norge i 1537, forsøkte man å stanse all pilegrimstrafikk. Det ble innført strenge straffer for å bryte forbudet som også gjaldt feiringen av Olsok. Det var fordi Kong Olav Haraldsson ble erklært hellig, at man begynte å valfarte til gravstedet hans og helligholde dødsdagen hans. I Norge fikk dyrkelsen av Olav den hellige også en nasjonal dimensjon. Han ble «Norges evige konge». Feiringen av Olsok ble kanskje den første formen for feiring av en nasjonaldag, selv om man ikke brukte dette begrepet i middelalderen. Et minne om dette kan en i dag se på Færøyene. Færøyene var helt til 1814 et norsk øysamfunn, og gamle norske kulturtradisjoner er fortsatt godt tatt vare på der. I dag har Færøyene en autonom status i Det danske riket, og Olsok blir feiret som Færøyenes nasjonaldag. Når olavsdyrkingen ble så hardt straffet etter reformasjonen, kan det nok også skyldes at den daværende kongen, Christian III gikk aktivt inn for å utslette all norsk nasjonalisme. Norge skulle ikke lenger være et eget rike i union med Danmark, men en dansk provins på linje med Jylland og Fyn.

Olsokfeiring og pilegrimsvandringer gjenopptas

På slutten av 1800-tallet var det mange som fikk et nytt syn på pilegrimsvandringer og på feiringen av Olsok. I 1897 sto Bjørnstjerne Bjørnson og Christoffer Bruun i spissen for en

olsokfeiring i Trondheim i anledning byens 900-årsjubelium. Men kirken var den gang lite begeistret for initiativet, så man tillot ikke at feiringen skulle foregå i Domkirken. Først i 1930, på 900-årsdagen for slaget på Stiklestad ble Olsok for første gang etter reformasjonen feiret som festdag i den norske kirke. Seinere på 1930-tallet og under krigen brukte Quisling og partiet Nasjonal samling «Olavsarven» og de gamle symbolene knyttet til den, i sin propaganda, og dette førte til at mange tok avstand fra alt som hadde med olavstradisjonen å gjøre.

Olavstradisjonen var imidlertid så sterk at den ikke døde bort fordi om Nasjonal samling hadde brukt den. Olsok 1954 ble Stiklestadspelet fremført for første gang, og siden har det blitt en fast tradisjon og et stadig større arrangement. I 1975 ble det oppført et olsokspel i bygda Tyllaldalen skrevet av Ola Jonsmoen som bygde på de gamle pilegrimstradisjonene i Østerdalen. I årene som fulgte, vokste interessen for olsoktradisjoner og pilegrimsvandringer mange steder rundt om i landet. Mange ønsket ny aktivitet langs de gamle pilegrimsledene, og i perioden 1993 til 1997 ble pilegrimsveien mellom Oslo og Trondheim merket. Leden ble offisielt åpnet av HKH kronprins Haakon 29. juli 1997.

I dag er pilegrimsledene både i Norge, Danmark og Sverige merket med St. Olavsveienes merke, og Europarådet har innlemmet dem blant europeiske kulturveier, og det gir dem en spesi-

ell status. Nå er det jo ikke slik at folk begynner å vandre langs en rute bare fordi den er blitt merket og har fått en offisiell status. Det må legges til rette slik at vandrerne kan få overnatting og mat på turen. Merker og veivisere må holdes i stand, stier må ryddes, og fremfor alt må det finnes informasjon og oppdaterte kart for leden. Det er derfor etablert en offentlig organisering av pilegrimstilbudene der både staten, fylkeskommunene og kommunene langs leden har en rolle. I Oslo har staten etablert et eget senter, Pilegrimssenter Oslo som tilrettelegger pilegrimsvirksomheten og holder kontakt med de lokale aktører i fylkene Oslo, Akershus og Buskerud. Senteret har et eget styre og samarbeider både med offentlige instanser, frivillige organisasjoner og private aktører. I tillegg til den offentlige virksomheten finnes det en frivillig organisasjon som også har bemannet kontor i Oslo, Pilegrimsselskapet St. Jacob. Selskapet har som formål å spre kjennskap til og forståelse for pilegrimsvandringer nasjonalt og internasjonalt.

Pilegrimsleden gjennom Sørums

Den offisielle pilegrimsleden mellom Oslo og Trondheim har to alternative ruter mellom Oslo og Hamar. Den ene går gjennom Romerike og Stange fram til Hamar. Den andre ruta som ble godkjent noe seinere, går fra Oslo over Ringerike og Hadeland til Gjøvik, deretter båt over Mjøsa til Hamar. Hamar er med i begge rutene på grunn av domkirkeruinene og byens gamle status som bispede.

Pilegrimsleden gjennom Sørums kommer inn fra Skedsmo ved Leirrud, følger Gauteidvegen et par kilometer fram til merket sti opp til Frogner kirke. Videre går leden ned til Frogner sentrum og følger Trondheimsvegen fram til Lindebergvegen. Så følger den Lindebergvegen til Revestien. Etter Revestien er det merket sti gjennom St. Olavs gang i Vilbergfjellet fram til Vilbergvegen og videre langs et gammelt veifar til Vestre Arteid. Derfra følger leden veien mot Kløfta og går inn i Ullensaker ved Isingrud.

Blaker og Sørums Historielag har oppnevnt et medlem til å ta seg av oppgaver knyttet til pilegrimsleden. Helt siden historielaget kom inn i arbeidet, har Gunnar Ulvestad hatt

denne oppgaven. Gunnar Ulvestad forteller at han først og fremst sørger for at leden gjennom Sørums er godt tilgjengelig, og han tar seg av både rydding og merking. Pilegrimsleden er primært et offentlig ansvar, og det lokale ansvaret er tillagt kommunen ved kulturkontoret. Ulvestad sier han har kontakt med kommunen, men han får ingen direkte støtte derfra. Også fylkeskommunen har et ansvar, og Akershus fylkeskommune er medlem i Pilegrimssenter Oslo. I fylkeskommunen har kulturetaten midler til pilegrimsarbeidet, og i år er det bevilget penger til en hvilebenk med bord ved Frogner kirke. Dette skal plasseres ved den gamle kirka. Ellers sier Ulvestad at han har regelmessig kontakt med Pilegrimssenter Oslo der daglig leder og pilegrimsprest Roger Jensen er en god støttespiller. Senteret ønsker at det skal være åpne kirker for pilegrimene, og i Sørum gjelder det Frogner gamle kirke. Men dette er ikke uten problem da en ikke kan ta sjansen på å holde kirka åpen uten tilsyn. Ulvestad er i dialog med menighetsrådet for å finne en løsning.

Pilegrimssentrene godkjenner overnattingssteder og gir informasjon om disse. Tre overnattingssteder i Sørums er med i Pilegrimssenterets oversikt: Vestre Arteid, Arstun vandrerhjem på Åsgård og Fløgstad gård. I tillegg er en Gapahuk i Vilbergfjellet med på lista over overnattingssteder.

Arteid Vestre

Dagfinn Eriksen Arteid opprettet et overnattingstilbud for pilegrimer på det gamle stabburet på Arteid i 2006. På nettet kan en lese følgende informasjon om overnattingstilbudet:

«Rimelig overnatting i stabbur På Arteid Vestre er et gammelt stabbur satt i stand for at pilegrimer skal kunne overnatte for en rimelig penge. Stabburet i åkerkanten har tre rom med plass til sju personer. I tillegg er det et felles oppholdsrom med et lite kjøkken, utstyrt med kokeplate og noe kjøkkenustyr.

Mulighet for å kjøpe mat: Middag 100 kr, frokost 50 kr og niste 50 kr. Måltider forutsetter at man bor på gården. Prisen for overnatting er kr 150.

Dette overnattingsstedet er akkreditert og anbefalt av Nasjonalt Pilegrimssenter. Det har møtt samme krav og holder samme standard som overnattings-

Arteid Pilegrimsherberge er beskrevet som en av Norges flotteste overnattingsplasser for pilegrimmer.

stedene langs Camino de Santiago og Via Francige.»

I tillegg til den informasjonen som er sitert ovenfor kan en nevne at det ikke er innlagt vann på stabburet. Men låven ligger bare 15-20 meter unna, og der kan de hente vann til matlaging, og der er det dusj og toalett. Sengeplassene har gode madrasser. I stabburet står det et kjøleskap med forskjellige typer kaldt drikke. Dette er et selvbetjeningstilbud basert på tillit til gjestene. Betalingen legger de i en boks. Rommene i stabburet er slik som de opprinnelig har vært. I tillegg til kjøkken er det to overnattingsrom, det ene med hems. Disse rommene ligger i annen etasje. I første etasje er det et rom der gjestene kan samles, og her er kjøleskapet plassert. Det andre rommet i første etasje har en fin samling av gamle ting fra gården og familien som arbeidsredskaper, melkespann, en symaskin, et par ski fra 50-tallet o.s.v. Det er ikke mye ekstra utstyr og luksus, men en ting legger man merke til, en godstol med elektrisk massasjeapparat for bein og legger. For mange vandrere er ankomsten til Arteid slutten på turens dag nr. to. Mange startet turen med lite trening, og etter to lange dagsetapper kjenner de det godt i beina.

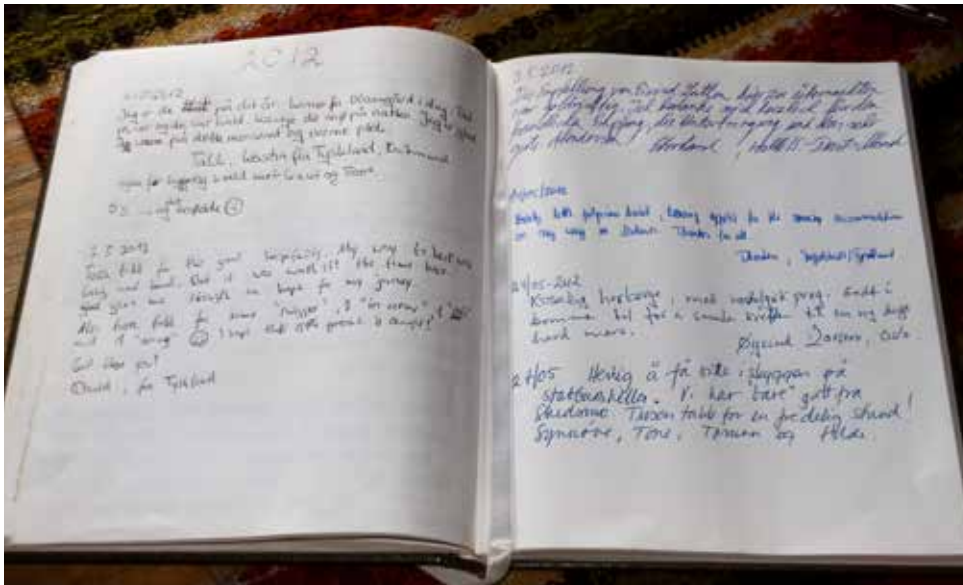
Dagfinn forteller at det var tilfeldig at dette tilbudet ble etablert. Eivind Luthen i Pilegrimsfellesskapet St. Jacob gikk opp leden i 2005. Luthen kom da innom Arteid og spurte om det var mulig å tilby et enkelt og rimelig overnattingstilbud på gården. Det var viktig å ha rimelige tilbud langs leden, for en vandring på opptil 30 dager kan fort bli

dyr. De ble enige om at stabburet kunne egne seg, og den 19. juni 2006 skrev den første vandreren seg inn i gjesteboka. Hun het Kari Hilde Eriksen og kom fra Mjøndalen.

Det første året kom det ikke så mange vandrere, men virksomheten tok seg fort opp, og etter et par år stabiliserte besøket seg på 120 – 130 pr. år. 2018 har blitt en toppsesong med 190 overnattinger fram til midten av september. Selv om opplegget er enkelt, og gjestene på mange måter må klare seg sjøl, så medfører virksomheten mye arbeid. Pilegrimstilbudet har vært sommerjobb for de to døtrene på gården.

De to sentrale pilegrimsorganisasjonene har helt fra starten stått for regelmessig oppfølging. Ola Rønne som er tilknyttet det offentlige pilegrimssenteret og ansvarlig for leden gjennom Romerike, besøker Arteid hvert år. Dagfinn har fått tilbud om støtte til investeringer. Så langt har han ikke benyttet seg av dette, men han sier det kan være aktuelt å investere i toaletter i framtida. Han er imidlertid litt ambivalent når det gjelder synet på hvordan et pilegrimstilbud skal utvikles. Noen instanser har helt fra starten sett på dette som en mulighet for næringsutvikling. Da Tron Giske var kultur- og kirkeminister, ivret han sterkt for næringsutvikling i tilknytning til pilegrimsledene. Dagfinn sier at det lett kan bli en motsetning mellom dem som ønsker næringsutvikling, og dem som vil drive i det små på et idealistisk grunnlag.

Tilbudet på Arteid er enkelt, men de som kommer er fornøyd med det

I gjesteboka på Arteid finnes det mange koselige hilsener fra pilegrimer fra hele verden.

enkle. Vandrerne kommer fra mange land. Noen er godt forberedt, andre vet kanskje ikke stort om hva de har gitt seg ut på. For eksempel hadde de en gang besøk av en vandrersom som gikk i sandaler, og all bagasjen sin hadde han i en bærepose.

Fra gjesteboka på Arteid

Allerede samme uka som stabburet ble åpnet, kom de første langveisfarende gjestene, en gruppe på 9 fra England, Sverige og Norge. Flere fulgte utover sommeren og høsten. Så seint som 24. oktober har en ensom vandrersom skrevet seg inn i boka. Han skriver på engelsk og har et engelsklydende navn, men han opplyser ikke hvor han kommer fra. Han takker hjertelig for at han er blitt invitert inn til familien. År nr. 2, 2007 har den første skrevet seg inn den 25. juni. Deretter følger mange gjester utover sommeren, både norske og utenlandske.

I 2008 har det blitt større omfang. Første pilegrim dette året kom 29. mai. Det var en ensom vandrersom fra Nederland, en mann nettopp fylt 50. Han var begeistret for landskapet, for folk han møtte og for stabburet, og skriver «This doesn't exist in the Netherlands». Til å begynne med ser det ut til at de fleste vandrerne var norske, men det internasjonale innslaget blir mer fremtredende for hvert år. I juli 2008 har ei dame fra Sør-Afrika skrevet seg inn som «the first pilgrim from the Southern Hemisphere». Det fortsetter med to fra Sverige og en fra Brasil dagen etter. Litt seinere i juli har tre amerikanere overnattet på stabburet og skriver «What a fun place to stay».

Flere av dem som har skrevet i boka, forteller at de tidligere har gått pilegrimstur i Spania, til Santiago de Compostela, og noen forteller at de har fått vite om pilegrimsleden i Norge fra nordmenn de møtte på vandringen i Spania. Gjesteboka dokumenterer besøk år for år, og mange har vært begeistret. De setter pris på den enkle standarden og den unike opplevelsen ved å bo i det gamle stabburet. En skriver at det behøves flere slike overnattingssteder langs veien. Hvert år har det vært besøk fra mange forskjellige land, fra Tyskland og Nederland har det vært ekstra mange. Ellers finner en besøkende fra England, Polen, Frankrike, Spania, Italia Sveits, USA, Canada og de nordiske landene. Men det har også vært virkelig langveisfarende pilegrimer innom, i 2012 var det vandrersom fra både Argentina og Australia på Arteid. Fra 2015 fant jeg en hilsen på en litt merkelig form for nordisk språk. Forklaringen var at vandreren kom fra

Sisimut på Grønland. En spesiell hilsen som ikke var fra vanlige pilegrimer, var datert 21. april 2017. Den var fra to vandrersom fra Ulm i Tyskland. De skriver at de er på vei til Nordkapp, og at de nå er halvveis og har tilbakelagt 2300 km på beina. De er overbegeistret for å bo på stabburet som de beskriver som «wahnsinnig gemütlich». De satte spesielt stor pris på stolen med apparat for fotmassasje. Det er ellers mange vandrersom som forteller at massajestolen har gitt dem en god opplevelse.

En kald regnværsdag i mai 2013 hadde jeg et spesielt møte med to pilegrimer. Jeg kom til parkeringsplassen ved Rotaryhuset på Ilevengen på Kløfta for å ta med et par karer til et bedriftsbesøk. På plassen sto det to våte og kalde karer med store ryggsekker. De var pilegrimer fra Australia som hadde gått seg litt bort, og nå søkte de et sted for overnatting. Jeg hadde hørt om stabburet på Arteid og kjørte dem dit. Der ble de godt mottatt av Dagfinn. Når jeg nå har bladd i gjesteboka, så finner jeg dem igjen. De var de første vandrersom på Arteid i 2013. De skriver at de må ha gått forbi Arteid uten å være klar over at det fantes et overnattingssted der. *“We arrived in Klefta feeling quite cold and with the rain were not keen to camp out and get wet tents. Fortunately, we called in at the Rotary, and a good Samaritan there brought us to here”.*

Arstun vandrerhjem på Åsgård

På nettsiden finner en denne informasjonen: *“Vandrerhjem i bygning fra 1840 på en gård som er drevet av samme familie i 13 generasjoner. Pris kr 300. / Åpent hele året. / Avstand: 10 km fra leden (henter og bringer). /*

Arstun Vandrerhjem på Åsgård.

Det flotte stabburet på Fløgstad er innredet til et førsteklasses overnattingsted.

Betjent herberge. Frokost og matpakke inkludert. Leie av sengetøy og håndklær 70 kr. Internett.”

Arstun Vandrerhjem ligger på et gårdstun i et stille landbruksområde i Sørum, 3 km fra Lørenfallet. Historien til gården Åsgård går langt tilbake i tid. Åsgård er en av få gårder i Sørum som har blitt eid av samme slekta siden den ble selveiergård i 1676. I det restaurerte huset fra 1840 er det fire rom, fordelt på tre 2-sengsrom og ett 5-sengsrom med tilhørende kott. Ett av rommene har eget bad, de andre har bad på gangen. Den opprinnelige innredningen er bevart i 2. etasje.

Rommene blir leid ut på selvholdsbasis, men det er muligheter for å få bestilt mat. Bestille middag kr 250, dagligvarebutikk og minibank er 3 km unna.

Arstun ligger åtte km fra leden, vertskapet henter og bringer i tilknytning til Pilegrimsleden. Vandrerhjemmet er stengt mellom kl. 11.00 og 16.00, men anrop besvares.

Dette overnattingsstedet er akkreditert og anbefalt av Nasjonalt Pilegrims-senter. Det har møtt samme krav og holder samme standard som overnattingsstedene langs Camino de Santiago og Via Francigena.

Mari Aasgaard som driver stedet, forteller at Arstun vandrerhjem ikke ble etablert som et overnattingssted for pilegrimer, og de har nesten bare vanlige overnattingsgjester. Hun forteller at idéen om å knytte Arstun til pilegrimsleden kom fra Ola Rønne, som er ansvarlig for leden gjennom Romerike,

i forbindelse med en konferanse som Innovasjon Norge holdt. Dette var i 2012, og siden har de i gjennomsnitt hatt ca. 10 pilegrimer pr. år, men i fjor var det så mange som 24. Mari har selv gått leden fra Oslo til Trondheim, og hun er glad for å kunne støtte pilegrimssatsingen.

Som på Arteid, kommer også pilegrimene på Åsgård fra mange kanter av verden. Det er mange tyskere og nederlendere, og fra land lenger unna nevner hun to fra Baskerland i Spania. Pilegrimene som ønsker overnatting, ringer til henne, og hun henter dem på Vilbergvegen som pilegrimsleden så vidt tangerer på en kort strekning, kanskje bare ti meter. Det er derfor ofte vanskelig å forklare dem hvor stedet de skal bli hentet ligger. Neste dag kjører hun dem tilbake til der hun hentet dem. Men ofte blir det jukset litt slik at hun kjører til et sted nærmere Ullensaker kirke, en liten avkortning av vandringsruta kan være greit. Mari forteller at hun ofte er blitt overrasket over at pilegrimene er så begeistret for landskapet i Sørum. Særlig vekker det åpne jordbrukslandskapet i området rundt Refsum pilegrimenes beundring. «Vi som bor her, blir kanskje blinde for skjønnheten i det vi ser daglig,» sier Mari.

Fløgstad

Fløgstad ligger vest for Trondheimsvegen helt nord i Frogner. På nettsiden deres kan en bl.a. lese følgende:

«Åpent april – oktober/ Avstand: 1 km fra leden.

For turister har vi et minimumsopp-

hold på to netter, men pilegrimer er naturligvis velkommen for en natt.

Fløgstad gård tilbyr komfort i fredelige omgivelser i et gammelt stabbur med alle moderne bekvemmeligheter. Etter en lang dag på veien tilbyr vi gode senger, moderne bad med vaskemaskin, fullt utstyrt kjøkken, koselig stue med peis og wifi. Frokost med melk, kaffe og egg fra egne høner er inkludert. Gården ligger i et område med lange spirituelle tradisjoner, nær Frogner middelalderkirke. I Wat Thai buddisttempel, på den andre siden av åkeren, kan du møte munkene som har dratt på en lengre pilegrimsreise enn de fleste.»

På Fløgstad er tilbudet til pilegrimer i etableringsfasen, og de har til nå bare hatt ett besøk av pilegrimer. De besøkende var tre vandrere fra Barcelona som nettopp var blitt pensjonister. Hittil har det vært gårdsturisme de har satset på. I 2017 ble stabburet på Fløgstad innredet som et gjestehus for turister. Huset har fått høy standard, og det blir markedsført på Airbnb. Men i sommer har eierne, Anders Ringereide og Henrik Ebne, satt i stand et hus til som skal bli et spesielt tilbud til pilegrimer. Pilegrimshuset var tidligere bryggerhus/drengestue hos oss på Bjerke. I 1980-åra ble det tatt ned og satt opp igjen som gjestehus på Bjerke, og nå er det flyttet for annen gang. Dette huset har en enklere standard enn stabburet, men det er smakfullt innredet og den gamle stilen er bevart. De regner med å kunne tilby pilegrimer overnatting i dette huset fra våren 2019.

Førerne på Hvaler i 1956. Ragnhild og Ruth Steen i bakre rekke, foran til høyre Tordis (Romsås).

«ALLTID BEREDT!»

KFUK/KFUM-speiderne i Sørumsund

Av Anne-Marie Lund

Mange av oss har vært speidere som barn og unge. Vi har pugget speiderloven og regler for flaggbruk, strevd med vanskelige knuter, utsatt våre nærmeste for øvelser i førstehjelp, kjent triumfen ved endelig å få bålet til å brenne i vått vær, spist svartstekt pinnebrød og lært å rydde opp etter oss i skog og mark. Vi har sovnet ute i telt og under åpen himmel, lengtet litt hjem om kvelden kanskje, men våknet neste morgen for å ha det gøy sammen med andre speidere. Ikke minst har vi «gått og vasset klissvåt gjennom regnet, og allikevel hatt overflod av sang», som det står i en av de mest optimistiske speidersangene.

Det er ikke så rart at mange deler slike minner, for speiderbevegelsen er en av de største verdensomspennende barne- og ungdomsbevegelser.

En generaløyntnant i den britiske hæren, lord Robert Baden-Powell, startet det hele i 1907. Han var interessert i barneoppdragelse, og tiden med «scouting» under boerkrigen hadde gitt ham ideen til en leir for 20 gutter på øya Brownsea Island utenfor Englands sør-kyst. Her prøvde han ut et program som skulle lære guttene mot og selvdisiplin gjennom å klare seg med få midler ute i naturen. De bodde i telt slik som soldater i felten. De lærte å lage mat over bål, førstehjelp og hygiene, å observere og bli oppmerksomme på naturen rundt seg.

Etter leiren skrev Baden-Powell boken «Scouting for boys», og i 1908 ble den

første speidertroppen stiftet som en underavdeling av YMCA (KFUM). Allerede i 1910 kom jentene med, riktignok i et eget forbund.

Verdigrunnlaget var det samme. En speider skal være en god og lojal venn, være selvhjulpen, hjelpe andre, bruke naturen og ta vare på den og være klar til innsats der det trengs. Det gjelder både gutter og jenter, og det gjelder også i vår tid.

Speiderbevegelsen har fremdeles et militært preg: Inndeling i tropper og patruljer, hver med sin leder, bruk av uniform med tegn og distinksjoner som viser hvor «høyt i gradene» man er kommet, og et løfte ved opptak der man sier man skal adlyde reglene, altså speiderloven.

Tilknytningen til kristendommen er også viktig. I Norge har flere kirkesam-

funn egne speiderkorps. Det er to forbund: Norsk speiderforbund og Norges KFUK-KFUM-speidere. Organisasjonene har mange likheter, men det kristne innslaget er tydeligere i den sistnevnte.

På Sørumsand ble dette et tilbud for jenter i 1938. Speiderne feiret altså sitt 80-årsjubileum våren 2018. Det ble markert med en fest på Sørumsand misjonshus der både tidligere og nåværende speidere deltok. Ett av innslagene var ved Tordis Romsås, som fortalte om det hun husket fra sin tid som speider.

Vi bad henne å skrive dette ned for Sørumsand-Speilets lesere, og heldigvis svarte hun ja. Her er hennes fortelling:

Minner fra min tid som speider i Sørumsand KFUK

av Tordis Romsås

“For 80 år siden kom det en ny lærer med familie til ungdomsskolen på Sørumsand. Det var en internatskole for ungdom, og den var der den videregående skolen er nå. Datteren Anlaug Straumsheim hadde vært speider der de bodde før, og hun ville gjerne fortsette med det, men oppdaget at på Sørumsand var det ingen speidertropp. En av elevene på skolen hadde også vært speider og foreslo for Anlaug at de kunne jo invitere noen flere jenter og ha møter i hennes hybel i tredje etasje på skolen. Slik ble det, men snart kom flere som ville være med, og de måtte flytte møtene til gymsalen på skolen. Den 11.mai 1938 ble de første jentene opptatt som speidere, og Sørumsand KFUK ble stiftet. Tulla Bjerke ble valgt til troppsfører og Martha Østby ble troppsassistent. Troppen fortsatte sin virksomhet helt til krigen kom, men da ble alt speiderarbeid i Norge stoppet.

Denne informasjonen har jeg fra Martha Østby Fossum. Som ung patroljefører tidlig på femtitallet hadde min patrolje som oppgave å intervjuer henne om speiderarbeidet før krigen. Dette er det jeg husker fra det intervjuet.

Jeg legger ved en avskrift av politimesterens kunngjøring. Den viser tydelig tyskernes grundighet. Ingenting skulle lures unna.

Etter fem krigsår kom endelig freden. Da skolen startet høsten 1945, kunne lærerne på skolen fortelle oss at en av dem som hadde vært speider før krigen, Agnes Østby, ville starte opp speiderarbeidet igjen, og hvis vi jentene hadde lyst til å begynne, måtte vi henvende oss til henne. Dette hørt spennende ut, og jeg var ikke sen om å spørre hjemme om jeg kunne få melde meg på. Foreldrene mine sa ja, og flere av jentene i veien vår hadde også fått lov. Jeg husker godt at vi tok syklene og dro av sted for å melde oss på. Vi syklet opp Sennerudbakken, forbi skolen og den første gården etter. Ved den andre kjørte vi inn. Der traff vi Agnes som øyeblikkelig ba oss inn i stua. Navnene våre og alder ble notert, og vi ble invitert til det første møtet som skulle være på Sørumsand Bedehus.

Vi var mange jenter på første møte, ble delt opp i patroljer og fikk patroljefører. Vi fikk Aud Westby, senere Nicolaisen. Møtene hadde vi hjemme hos hverandre en gang i uka. Utstyr var det dårlig med. Vi hadde verken sangbok eller «blåbok». Blåboka er den boka der alt vi skulle kunne, sto. Vi lagde vår egen bok, skrev ned speiderbønn, speiderlov, sunnhetsregler, flaggregler og alt vi måtte kunne før vi ble opptatt som ordentlige speidere. Innimellom lærte vi mange fine speidersanger. Alt dette tok mye tid på møtene, så det var ikke så ofte vi hadde utemøter, men vi syntes alt var moro likevel, nytt og spennende som det var. En sporlek på Jensrudsetta hadde vi i alle fall, og en søndagstur til Aurskog kom også i stand. Da reiste vi med Tertitten om morgenen og hjem om kvelden. Det var første gang vi traff speidere fra andre steder.

Utover våren lurte vi veldig på om det ble noen leir til sommeren. Det var veldig usikkert om det kunne bli noe av, for det var jo bare ett år siden krigsslutt, og det var fremdeles rasjenering på mat og utstyr. For sikkerhets skyld øvde vi ekstra på ting vi trodde vi måtte være flinke til på leir. Førstehjelp for eksempel. Vi forbandt fingre og knær på hverandre. Aud var kjempe-nøye på at bandasjene satt fint. Ute lagde vi ildsteder slik at vi skulle klare å lage middagsmat i det fri. Mat var viktig.

Endelig kom beskjeden: Det ble leir for hele kretsen. Men

Troppsleir på Sjøstrand i 1956.
Fremdeles er det hvite pyramide-telt.

Skylling av oppvask i vannkanten på Sjøstrand.

Fra overrekkelsen av Kongens Fortjenstmedalje til Ruth og Ragnhild Steen i 2000. Ruth var «meisemor», og hadde gult skjerf, Ragnhild var fører for de «store», og hadde blått skjerf.

Leirbålet er et viktig innslag i speiderlivet.
Her på Trollheimen i 2014.

hadde vi utstyr nok til ei uke ute i det fri? Sannheten var at troppen ikke hadde noe. Ikke var det noe å få kjøpt heller. Hjemme hos hver speider var spørsmålet: Hadde vi noe å ligge på, sovepose og stor nok sekk? Sekk var ikke noe problem hos oss. Pappa hadde en ryposekk på loftet, men sovepose? Campingturer hadde aldri vært aktuelt, turer i det hele tatt. Vi måtte jo levere pass til tyske vaktposter på Fyensbrua bare for å besøke besteforeldre i Blaker. Men mødre ordner det meste. Mamma la et ullteppe dobbelt, sydde rundt kanten, og vips, det var bare å krabbe ned. Når det gjaldt madrass, var det bare å ta med et dynetrekk, ble vi fortalt. Alt i orden. Verre var det for troppsleder Agnes. Hun måtte ut på lånemarkedet. Telt, kjeler, bøtter, spader, alt av kjøkkenutstyr, håndklær og kluter. Alle måtte låne bort det de kunne avstå for noen dager. Det meste gikk greit, men telt var et problem. To hvite pyramidetelt uten bunn var det som fantes. Det var altfor lite. Til slutt løste det seg også. Vi fikk låne et stort militærtelt.

Endelig, i slutten av juli, sto en stor flokk forventningsfulle speidere på Sørumsand stasjon. Bare noen få hadde fått tak i speiderdrakt, arvet etter noen som var speidere før krigen, men alle hadde blått speiderskjert rundt halsen. Kongsvingertoget rullet inn på stasjonen, vi steg på, turen hadde startet. På toget var vi ikke alene. Det var allerede mange speiderjenter der, fra Fetsund, Lillestrøm, Strømmen og Nittedal. På Skotterud gikk vi av. Turen videre gikk til en travbane der leiren skulle være. Hver tropp fikk tildelt eget område der teltene skulle settes opp, og vi startet umiddelbart jobben med å få opp teltene. Tre andre jenter og jeg fikk ett av de hvite pyramideteltene som skulle være vår soveplass. Det var enkelt å sette opp. Verre var det for de største jentene som fikk militærteltet, men det lyktes til slutt. Så fikk vi fram dynetrekket. Nå forsto vi hva det skulle brukes til. Midt på travbanen lå en stor haug med halm. Vi fylte trekkene med halm og la det i teltet. Oppå la vi ullteppesoveposene våre, og vi hadde den flotteste, mykeste seng. Her kunne vi sove godt. De to som lå i midten, fikk oppgaven å holde i teltstanga hvis det skulle komme ei vindkule. Så måtte kjøkkenet gjøres i stand. To ildsteder måtte graves, likedan kjellerhull slik at melka ikke ble sur og fettfelle til utslagsvann. Kjøkkentelt hadde vi ikke, så all mat måtte tilberedes ute, også smøring av brødsriver til frokost og kvelds. Litt gras på brødskiva måtte en tåle. Hva spiste vi til middag? Jeg husker bare det vi hadde den dagen jeg hadde kjøkkentjeneste. Det var fiskeboller i hvit saus, poteter, gulrøtter og rabarbrasuppe til dessert. Man skulle planlegge godt skulle en få det ferdig i rett tid på to ildsteder. Poteter og gulrøtter i den ene kjelen og sausen i den andre. Når det var ferdig kokt, ble det suppe på en og varming av vann til oppvasken på neste. Det vanskeligste var ikke å glemme å legge på ved. Da kunne varmen bli for dårlig og tiden gå. Vi greide det ganske bra. Det var klumper i sausen fikk vi høre, men sausen forsvant i alle fall. Det var mye nyttig læring i en kjøkkentjeneste.

Det var et travelt dagsprogram på leiren. Presis kokka sju om morgenen sto en av lederne midt ute på plassen og blås i et horn. Det betydde at alle måtte opp. På med shorts og bluse og styrte av sted til samlingsplassen. Det var morgengymnastikk. Oppstilling to og to, deretter spredning og linjegymnastikk med armer oppad strekk, nedad bøy og så videre. Dette var gøy. Vi hadde aldri hatt gymnastikk før. Det var jo ingen sal på skolen vår. Tilbake for å skifte til kjole, marsj to og to til flaggheising, oppstilling i hestesko, sang og heising av norsk flagg presis klokka åtte. Husk speiderhilsen! Etter dette var det kjempegodt med frokost. Det var lenge siden forrige måltid. Så skulle teltet ryddes. Senga ble pent redd, alle låser på sekken

lukket, og for all del ikke noe søppel eller rusk utover. Det kom inspeksjon, og det var viktig å ha det ryddigste teltet. Det var konkurranse mellom teltene i egen tropp, og det var konkurranse troppene mellom. Beste tropp fikk heise flagget neste dag. Etter inspeksjonen var det bibeltid. Da lærte vi å slå opp i bibelen og finne hvor bibelhistoriestykkene vi lærte på skolen sto. Nå var det blitt langt på dag, men litt tid til lek, «boksen går» eller «vippe pinne» ble det før middag. Middagen var klokka ett, hvis den var ferdig. Gøy var det hvis vår mat var ferdig, og vi så at nabotroppene fremdeles drev med kokingen. Da sang vi bordverset riktig høyt for å erte de andre troppene litt. Etter middagen var det ro i leiren til klokka halv tre. Da måtte vi være i teltene og være stille. Vi trodde det var fordi de voksne skulle sove middag. Vi sov i alle fall ikke. Nei, nå måtte vi skrive kort, mange kort. Det var viktig å meddele foreldre, besteforeldre, tanter og ikke minst venninner at vi var på leir uten foreldre, og at vi hadde det moro. I dag ringer speiderne rundt, men mobiltelefonen var ikke oppfunnet ennå, og det var ikke alle som hadde fasttelefon hjemme heller. Om ettermiddagen var det konkurranser, kanskje en sporlek, eller leker ledet av større speidere. Gjevt var det også å gå på besøk til andre tropper og bli kjent og få nye venninner. Om kvelden var leirens høydepunkt, leirbål. Det ble tent på den store møteplansen. Vi satt rundt leirbålet, sang speidersanger, og troppene hadde hver sin kveld ansvar for underholdningen. Det kunne være sang, skuespill, opplesning, vitser eller konkurranser. Klokka ti om kvelden var det sengetid.

En kveld ved avslutningen av leirbålet ble det opplyst at neste dag ble det ikke vanlig dagsprogram. Vi skulle lage matpakke ved frokosten, for vi skulle på tur. Hvor, var fremdeles en hemmelighet. Vi lurte veldig, men trodde kanskje det ble skogstur eller kanskje en badetur. Nei, det siste var lite trolig. Vi fikk ikke beskjed om å ta med badedrakt. Etter frokost neste dag kom det både buss og lastebiler kjørende. Da ble også hemmeligheten røpet. Vi skulle til Sverige! Til utlandet! Mange hadde aldri vært utenlands noen gang, men noen hadde vært i Sverige for å kjøpe sukker. Da tok de toget til Charlottenberg. Der var det lov å kjøpe ti kilo sukker hver. Det var et bra tilskudd når sylting og safting begynte. Det ble ikke særlig søtt syltetøy med det lille sukkergrannet en fikk kjøpt på merkene på rasjoneringskortet.

Vi minste fikk plass i bussen. De største klatret opp på lasteplanet. Det var ingen som syntes det var noe rart. Når vi skulle på bortekamp i håndball eller på tyttébærtur til Mangen, satt vi alltid på lasteplanet til vognmann Martinsen. Det var forresten bare tre biler på Sørumsand i min tidlige barndom, denne lastebilen, bilen til doktor Fonnelop og bilen til veioppsynsmann Samdal, men den bilen var nesten aldri ute. Derfor var det alltid trygt om vinteren å kjøre rattkjelke fra toppen av Sennerudbakken og helt ned gjennom den smale undergangen som var da.

Bilene kjørte oss altså til Sverige. Ved grensen så vi at det ikke var noen grensestrek på bakken, bare en hogd gate gjennom skogen. Og bussen kjørte over på venstre side av veien. Underlig. Vi ble kjørt til Eda Glassverk. Der fikk vi se hvordan de lagde ting av glass, men det husker jeg ikke noe av. Det som skjedde da vi kom ut igjen, det glemmer jeg aldri. Vi fikk et papirkremmerhus hver, og gjett hva som var inni? Det var sukkertøy, svenske sukkertøy, røde, gule, grønne og oransje! Gleden var enorm. Vi som nesten aldri hadde smakt søtsaker, i alle fall ikke under krigen! Det hendte nok av og til at det kom noen tyskere gående når vi lekte ute i veien og tilbød oss pastiller,

men vi hadde jo fått streng beskjed hjemme om aldri å ta imot noe av tyskerne. Dagen var reddet. Greide vi å gjemme noen sukkertøy til vi kom hjem til Sørumsand?

Hele leiren hadde vært en opplevelse. Det var virkelig moro å være speider!

Det ble mange leirer på meg etter denne første, nordover, ved sjøen, troppsleirer med bare oss fra Sørumsand, kretsleirer og kjempestore landsleirer med flere tusen speidere, også fra utlandet. Program og innhold endret seg, og ikke minst utstyr.

Men jeg hadde ikke greid å fortelle så i detalj hva vi opplevde på de andre leirene jeg har vært med på. Den første var spesiell.

Troppen på Sørumsand fikk ikke beholde Agnes som troppsleder lenge. Hun startet snart med sin utdannelse for å bli sykepleier. Heller ikke hun som overtok, Solveig Sørлие, ble lenge. Det var to unge tvillingsøstre, Ragnhild og Ruth Steen, som overtok. De startet et unikt, mer enn femtiårig lederskap. Unikt ikke bare fordi det varte lenge, men også for den enorme innsatsen deres. De brukte all sin fritid på speidersaken, i troppen sin og også på kretsplan. Tre generasjoner jenter fikk oppleve gledene og ikke minst lærdommen i speiderlivet. Det ble gjevt å være speider, og alle ville være med."

For den store innsatsen ble Ragnhild og Ruth tildelt Sørumprisen av Sørum kommune, og i år 2000 fikk de Kongens Fortjenstmedalje i sølv.

Begivenheten ble omtalt i Menighetsbladet, og her forteller søstrene at de ble svært overrasket da de på årsmøtet i Romerikekrets av KFUK-speiderne i februar år dette året ble overrakt Kongens Fortjenstmedalje av speiderlandssjef Sidsel Grønnlund. De sa at grunnen til at de hadde vært aktive speidere i mer enn 50 år, var at de hadde fått så mye verdi fullt som barn. Dette ville de være med på å gi videre. De la ikke skjul på at det hadde vært tider da alt hadde gått tregt, men hele tiden hadde de funnet mot og krefter til å fortsette, Ruth som «meisemor» for de yngste jentene fra 7 til 9 år, og Ragnhild som troppsfører for jenter fra 10 år og oppover.

Svært mange Sørumsandjenter var innom «speider'n» på 50- og 60-tallet.

Tidlig på 60-tallet ble det også en «avlegger» i kommunen, den nye troppen Blaker I. Undertegnede var med her noen år. Reidun Oterholt (senere Jahr) og Tove Fagermoen er to av lederne jeg husker. De hadde gått i lære hos Ruth og Ragnhild og fått mye erfaring fra speiderarbeidet på Sørumsand. Vi hadde tilhold på skolen på Rånåsfoss, og ellers møter hjemme hos hverandre. Men vi var også mye ute på turer, deltok i kretskonkurranser og på leirer. Høydepunktet var landsleiren på Tromøya i 1966. På denne leiren var det også noen tropper med KFUM-speidere, altså gutter. Det var første gang vi møtte det annet kjønn i speidersammenheng, til da hadde kjønnene vært helt adskilt. Det ble ekstra krydder på leiropplevelsen for mange av oss litt eldre jentene!

Enda var det en stund til jente- og gutte-speidere ble samlet. I Norsk Speiderforbund skjedde det i 1977, i KFUK- og KFUM-speiderne i 2003.

Samarbeid mellom guttespeidere og jentespeidere ble imidlertid mer vanlig etterhvert som likestillingen vant fram på flere og flere områder.

På Sørumsand ble det startet en KFUM-gruppe i tillegg til

jentespeidertroppen. Vi lar Harald Stokstad trekke trådene fram til i dag, slik han også gjorde på vårens jubileumsfest:

Speiderarbeidet fra 70-tallet og fram til i dag av Harald Stokstad

Høsten 1972 ble det startet en KFUM-gruppe på Sørumsand. De første lederne var Øyvind Krogh og Normann Hunshammer. Jeg ble med som leder fra 1973, og mange andre har også tatt sin tørn som ledere. Sentrale ledere som har holdt på lenge og som fremdeles er med er Tore Andre Undrum og Jon Terjesen.

Det var gutter med i speideren både fra Sørumsand og Sørum skolekretser. I perioder har det også vært med noen fra Blaker og Frogner.

Speidertroppen var samlet 1-2 ganger pr. måned på det gamle bedehuset på Sørumsand, og patruljene hadde møter hjemme hos patruljeførerne de ukene det ikke var troppsmøte.

Det ble lagt stor vekt på å ha utarrangementer, derfor ble det mange turer i Gullsmedåsen, spesielt opp til Breimåsan. Troppen hadde også overnattingsturer. Vi har ofte vært på «Trollheimen» ved Hurdalssjøen, og i noen år leide vi speiderhytta i Aurskog. Når det er landsleir hvert fjerde år, har alltid Sørumsand-speiderne deltatt.

Hele tiden var det mye samarbeid med jentetroppen, vi hadde ofte felles møter og turer. Sentrale ledere i denne perioden for jentene var Ruth og Ragnhild Steen og Jorun Stokstad. Hun tok dessuten over som leder da tvillingene omsider måtte gi seg på grunn av alder og sykdom.

I 2003 ble KFUK- og KFUM-speiderne slått sammen til ett forbund, og da ble det en felles speidergruppe for jenter og gutter på Sørumsand.

I mange år har Anne Kristin Walstad vært gruppeleder for Sørumsand-speiderne. I dag er det Lise Roll-Hansen som er gruppeleder.

Kunngjøring

De ansvarlige ledere, tropper avdelinger og kretser leverer sine regnskaper med bilag, samt kassabeholdning og alle verdipapirer m.v. på kontoret i Stortingsgt.12 III kl. 9-16.

Siste frist for innlevering er 1. oktober 1941 kl.16.

Samtidig gis oppgave over hytter og hus. Papirer på disse avleveres sammen med nøklene.

Alt materiell, leieutstyr, øvelsesmateriell, kart, karter, arkivsaker osv. skal sammen med uniformsdeler innleveres som bestemt i sirkulære som fås på kontoret ved innlevering av regnskaper. Følgende uniformsdeler skal innleveres tropsvis:

Luer, hatter, tørklær, knuter, skjorter, bluser, kittler, leir-kjoler, belter, strømpenedbretter som tas av strømpene, alle snorer, merker og andre distinksjoner.

Det innskjerpes at det er forbudt å besøke de tidligere speiderhytter og lokaler, å bære uniformer eller emblemer, å fjerne eller tilintetgjøre noe som har tilhørt speiderforbundene eller deres underavdelinger, eller å fortsette virksomheten på nogen som helst måte.

Oslo og Aker Politimesterembete,
9. sept. 1941

Politimesteren

«I følge forordning av 11. og 12. sept.d.å. er Norsk Speiderguttforb., Norsk speiderpikeforb., Frelsesarmeens Livredningsspeidere (avd. for gutter og piker) samt Norges KFUK Speidere oppløst. Alle eiendeler skal overgis til den oppnevnte tillitsmann, sveitfører Bjørn Falchenberg, Stortingsgt.12 III, Oslo.

For speideravdelinger i Oslo og Aker samt Asker og Bærum bestemmes følgende:

Om «Sommertur til Varsjøen» i nr. 2/18

I sommer kom en e-post til redaksjonen med utfyllende opplysninger om Sørumsand sanitetsforenings sommertur til Varsjøen i 1946. Her får vi vite hvem som har fortalt så levende om turen og mye annet interessant, så vi tar den med i sin helhet. Hjertelig takk til Tordis Romsås for dette! Vi setter stor pris på våkne og interesserte lesere!

“Til redaksjonen i SØRUM-SPEILET.

Så hyggelig å få gjenoppfrisket tur fra barndommen .

Dere skriver at det dessverre ikke har vært mulig å finne ut hvem referenten er. Referenten er Anna Hertenberg. Hun var en ivrig sanitetskvinne gjennom mange år. Hun hadde forskjellige verv i styret, men sekretær var hun lengst. Hun bodde på Sørumsand, men var vel fra Sø-Hammeren. Jeg husker at hun inviterte hele foreningen til sanitetsmøte hos sin mor, som jeg tror het Karen. Da ble vi hentet med robåt og rodd over Glomma. Det måtte være om våren. Det var strålende sol, og jeg

husker godt den deilige syren-duften da vi drakk kaffe i hagen. Fru Hertenberg ble æresmedlem i sanitetsforeningen.

En del personer er nevnt i beretningen. Kjøpmann Eie hadde butikk ved torget, rett sør for jernbaneundergangen. Til hytta kom vi ved å ta stien til venstre på bildet i bladet. Datteren Ruth eier hytta nå. «Pluggen»s navn er Sverre Andersen. Han var med mammaen sin som het Elsa Andersen. «Vesla» var ei nabo jente i Industrivegen, Inger Johanne Olsen. Tordis var altså meg, og fru Andresen, som hadde med seg ertesuppe, var min mor Margit Andresen.

Med vennlig hilsen Tordis Romsås”

Karen og Sigvart Hammeren på gardstunet på Sø-Hammeren. Sø-Hammeren er i dag ubeboet. Men husa på gården er godt vedlikeholdt, og våningshuset er bevart slik mange hus var før det ble lagt inn elektrisk lys. Gårdens eier er oldebarn av Karen og Sigvart (bilde hentet fra Sørum Bygdebok bind 2, s. 489, eier Rolf Hammeren)

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

 Vi tar hånd om ditt budskap og sørger for at det blir sett!
X-Idé AS - Marcus Thranes vei 100, 1472 Fjellhamar - www.xide.no

 T&B Hansen
registrert elinstallatør

T&B Hansen
Installasjon AS

Fra gamle aviser

Funnet fram av Asbjørn Langeland

Dagbladet 4. mars 1891:

Fra Sørum (Brev til Dagbladet)

Havde det saasandt i dag været 3dje April i stedet for 3dje Marts, kunne det været nogen Mening i det Vejr, vi nu har, nemlig det vakreste Vaarvejr med Søndenvind og Solskin. Men endnu er det for tidligt at vente Vaar. Og Føret gaar for tidligt bort. Heroppe er det nu flere steder aldeles bar Mark. Borte i Skogtrakterne er der rigtig nok endnu lidt Sne, men den er tynd. Der skal ikke mange Dages Vaavejr til, før den overalt helt er borte. Og Bonden har endnu megen Vinterkjøring igjen. Det kommer da an paa om Marts atter en Tid vil bringe den hvide Kaabe over Marken.

Ogsaa her i Sørum har baade Lungebetændelse og Difterit vist sig i Vinter - begge til dels med dødeligt Udfald. Af den sidstnævnte Sygdom døde forleden i ét Hus ikke mindre end 5 Søsken. Den ældste af dem - en Pige - døde enda paa sin Fødselsdag. Og i et andet Hus døde samtidig ogsaa et Barn af den samme Sygdom. Disse 6 Børn blev alle begravet samtidig. Det var et rørende Syn.

I Sørum er der for tiden 3 Afholdsforeninger - en for hver af de større dele af Bygden. Det er ikke Godtemplarforeninger, men Afdelinger af det norske Totalafholdsselskab. Derhos er der ogsaa en Sangforening. Ligesaa har Præstegjeldet ogsaa en «Herredsforening», hvis Formaal og Virkefelt omtrent er det samme som de almindelige Venstreforeninger.

Rygtet om det Stangske Ministeriums Fald er for flere Dage siden ogsaa naaet hidop og har i den sidste Uge været et almindeligt Samtaleemne. De aller flestes Mening er, at naar Minister Stang kunde finde paa en slik Daarskab som rent at vilde sætte et «Husmandsmærke» paa Norge, var det bedst, at Stang og hans Fæller gik. Grundloven begynder dog med de gyldne Ord, at Norge er et frit, selvstændigt Rige, derfor er det kun i sin Orden, at enhver Regjering, som styrer i Strid med denne Livsnerve i vor Grundlov, går sin vej. Dette er den almindelige Mening om Sagen heroppe. Man vil nødig sælge vor Førstefødselsret som et frit og selvstændigt Folk for at tjene den svenske Adel. Dertil er det store flertal heroppe altfor frisindet.

Sørum den 3dje Marts 1891

Verdens Gang 11. mars 1889:

Ved Amtsskolen i Sørum begynder den 1ste April dette Aar et tre Maaneders Kursus for konfirmerede Piger. Der undervises 4 Timer daglig i boglige Fag og 3 Timer daglig i kvindelig Haandgjerning. Skolepengene er Kr. 4.00 for hele Kurset. Ubemidlede faar Friplads og de mest trængende lidt Pængehjælp. Nærmere oplysninger faaes hos Undertegnede, der modtager Indmeldelser.

M. Rimmeri

Norske Intelligenssedler

10. august 1803:

Hos undertegnede ere 250 Rigsdaler, Præstegjeldets Skole-Kasse tilhørende, at bekomme til Laans imod rescriptmæssig Sikkerhed.

Sørum Præstegaard den 22de Juli 1803
E. Gudmundsson, Dr.
Præst til Sørum Kald.

(Einar Gudmundsson var sogneprest i Sørum 1802 - 1814)

Aftenposten 20. februar 1871:

Landmandsmøde i Nedre Romeriges Landmandsforening vil blive avholdt paa Gaarden Minde i Sørum Lørdag den 11te Marts førstkommende. De opstillede diskussionsthema er følgende: 1) Om Presternes Lønningsmaade, 2) om den hensigtsmessigste Ordning for Fattighusholdningen i Landdistrikterne, 3) hvilke Erfaringer har man gjort med Hensyn til den nuværende Sammensæt-

ning af Amtsformandsskaberne og den bestaaende Fordeling af den kommunale Administration i Herrederne mellem Formandsskab, Fattigkommision og Skolekommision? 4) om Skovbruget og Foranstaltninger til dets Fremme, 5) bør Veibestyrelsen for Amts og Herreds Vedkommende undergaa Forandringer? 6) Bør der fra Lovgivningens Side træffes Bestemmelser for at sikre gifte Kvinder større økonomisk Selvstendighed?

Møtet ble også bekjentgjort i Dagbladet den 1. mars 1871. I annonsen står følgende om møtestedet og møtetidspunkt: «Gaarden Minde i Sørum 1/8 Mil fra Frogner Jernbanestation ved Morgentranets Ankomst til Stationen». Noe klokkeslett for møtet ble ikke angitt i noen av annonsene. Man begynte når morgentoget var ankommet og folk hadde rukket å gå bakkene opp til Minde som var et gjestgiversted i skogkanten ved Sorknes (Heksbergåsen i dag).

Morgenbladet 7. oktober 1845:

Bortkomne Sager

Natten til den 1ste d. M. blev paa Gaarden Nedre Asak i Sørum bortstjålet en Strievæv omtrent 50 Alen lang og ubetydelig bleget, for Opdagelsen av Gjerningsmanden til dette Tyveri betales af undertegnede en passelig Dusør. Asak i Sørum den 4de Oktober 1845
J. Gulbrandsen

TAKK TIL VÅRE SPONSOR

**Akershus
Energi**

BYGDESERVICE

**Blaker
SPAREBANK**

Historien om forkleet

– Lest av Elin Mørk på Olsokfeiringen 2018

“Jeg tror ikke at våre barn veit hva et forkle er. Hovedhensikten med bestemors forkle var å beskytte kjolen under fordi hun hadde så få.

“Forklebildet er et av min mors forklær.”

Det var også fordi det var lettere å vaske forklær enn kjoler, og fordi forkleet brukte mindre stoff. Men ved siden av det ble det brukt som grytekluter når varme kjeler skulle tas av ovnen.

Det var helt vidunderlig til å tørke barns tårer og fra tid til annen ble det til og med brukt til å rense møkkete ører.

Fra hønehuset ble forkleet brukt til å bære egg og små kyllinger i, og noen ganger halvferdige ruga egg som skulle blir ferdig ruga i den varme ovnen. Når det kom fremmede var forkleet ideelt gjemmeded for å gjemme sjenerte unger. Og da det var kaldt i været tullet Bestemor det rundt armene.

“Dette er min mor og far på kjøkkentrappa. Hun gikk bestandig med forkle. Sjøl om historien ikke er om henne kunne det ha vært det.”

“Etter at min mor døde tok en venninne av meg fra Berlin med seg noen av min mors forklær og lagde en løper av det. En utrolig hyggelig og ikke minst overraskende julepresang.”

De store gamle forkleene tørket mang en svett panne som var bøyd over en vedovn. Opptenningsfliser ble bært inn på kjøkkenet i det forkleet. Fra hagen bar det all slags grønnsaker. Etter at skallet på ertene var tatt vekk ble skallet bært bort i det. Om høsten ble forkleet brukt til å bære inn alle eplene som hadde falt ned på bakken.

Da uventet besøk kom opp gardsvegen, er det overraskende hvor mange møbler det gamle forkleet kunne få vekk støvet på på noen få sekunder. Da middagen var klar gikk Bestemor ut på kjøkkentrappa, viftet med forkleet og mennene visste at det var tid til å komme inn fra jordet for å spise middag.

Det vil gå lenge før noen oppfinner noe som vil erstatte det gode gamle forkleet som hadde så mange oppgaver.

Send dette til de som vil høre og elske historien om Bestemors forkle.

OG HUSK

Bestemor pleide å sette sin varme bakte eple pai i vinduskarmen til avkjøling. Hennes barnebarn setter sine i vinduskarmen for å tine. Nå for tiden ville de bli hysteriske av hvor mange bakterier det kunne være i det forkleet.

Jeg ble aldri smittet av noe annet fra det forkleet enn kjærlighet.”

TAKK TIL VÅRE SPONSORER

Økland
Sørumsand

Sørums Begravelsesbyrå
Nilsen as Etabl. 1947

Besøk oss på www.nilsengravferd.no
Tlf: 63 82 88 80

interoptik
Nordfonn

Fokus Butikksenter, 1920 Sørumsand
Telefon: 63 86 60 70. E-post: nordfonn@interoptik.no
www.interoptik.no
Åpningstider: 10 – 20 (18)

Litt om våre arrangementer

Olsok 2018

Årets Olsok ble markert til stort oppmøte på et Vølneberg badet i sol. Rundt 85 besøkende fikk nyte en sommerkveld i det vakre landskapet rundt de gamle skolestuene.

Leder i Eidsvoll Historielag, Gunnar Gravdal Nerhus, holdt et flott kåseri om Olav den Hellige. Deretter ble det musikk ved Lavvogutta, til stor glede for de fremmøtte. Historielagets nestleder, Elin Mørk, leste opp sin fine tekst om hva slags minner forkleet bringer frem.

Sørum Bygdekvinneleg, som bidrar stort til arrangementet, sørget for salg av rømmegrøt, kaker og kaffe. Historielagets loddsalg gikk også så det suste, og bidro til 7000 kroner i foreningskassen.

*Godt oppmøte og hyggelig Olsokfeiring på Vølneberg.
Foto Kåre Alfred Bøhler*

Historielaget retter en varm takk til alle som bidro til arrangementet og til de som sponset oss med loddgevinst.

Årets rusleturer gjennomført

Nå som høsten har fått godt fotfeste og rusletursesongen er over for i år, kan vi se tilbake på et variert turprogram i flott kulturlandskap.

På første tur, 14. juni, var målet å finne spor etter husmannsplasser under Bøhler og Julton. Kåre Bøhler var kjentmann. Turfølget fant spor etter plassen Bråten, alias Haldorslykkja, under Bøhler. Av plasser under Julton, var de ved Jensens som lå ved delet mellom Bøhler og Julton. Vi var også ved Teie, alias Olastua. Den siste som bodde der var Ole Hansen, kalt Ola Bayer. Kåre fortalte også at det ifølge sagnet har vært et kloster der.

Andre tur gikk av stabelen 30. august, med Dag Kjensjord som kjentmann. Turen gikk til bygdeborgen Borgmundåsen ved Sollia i Blaker. Etter en halvtimes gange opp lia, kom følget opp til restene av en borg fra ca år 500. Den tiden var det flere stammer som befolket Romerike. Feider gjorde at man

trakk opp til bygdeborger med familier og husdyr. Det var overraskende å se hvor stort området var.

Tredje tur, 13. september, gikk til klebersteinsbruddene på Lystadmoen med Harald Aak som kjentmann. Harald hadde vært der med en skoleklasse og gravd ut ett av bruddene på østsiden av Øvre Rovenveg. De hadde datert bruddet fra år 925. Det var mellom 25 og 30 slike dagbrudd der. Etterpå gikk ferden til Piggåsen på vestsiden av veien, hvor det også var et tyvetalls brudd. Her var det mer gruvedrift med mange tunneler innover i fjellet, men også noen dagbrudd. Gruvedriften pågikk et par hundre år, og det var industriell drift med transport ned til Glomma og videre til eksport.

Historielaget vil rette en stor takk til de som har vært med som kjentmenn, og til Vidar Døhli som har sørget for et variert turprogram.

Billedtekst: Fra rusletur til bygdeborgen i Blaker 30. august.

Mimrekveld på Kroa ga mersmak

Blaker og Sørum Historielag inviterte medlemmer og andre til en uformell mimrekveld om oppvekst i Midtbygda på 1940-1970-tallet.

Møtet ble meget vellykket, med nesten 50 medlemmer og andre som kom. Det var folk som hadde vokst opp i Fallet eller omegn, det var yngre folk som ville høre om hvordan det var, og andre igjen som hadde tilknytning til Fallet på en eller annen måte. Ordet var fritt, så hver enkelt som hadde kjennskap og minner fra oppveksten ble oppfordret til å si noe.

Jon Egner fortalte om sin bestefar som drev snekkerverksted der hvor hans far, Sigvart, senere åpnet Esso bensinstasjon, en bensinstasjon Jon og bror Øyvind dreiv i mange

år før Egil Olsen overtok. Som alle kan se er det nå i ferd med å reise seg leiligheter på tomta.

Bøndene i og rundt Fallet eide og drev Sørum Mølle, Sørum Meieri, Meieriutsalget, Meieributikken og sagbruk. Dette orienterte Kåre Bøhler om. Andre kom med innspill om hvor spennende det var å gå på epleslang etter mørkets frambrudd, om pappaene som sprøytet is på idrettsplassen slik at barna kunne gå på skøyter, og om da ungdom ulovlig fikk kjøpe sigaretter og røyket i smug.

Det ble også vist en film fra en hendelse i Sørum på slutten av 1970-åra, nemlig da Bingsfossbrua ble revet vinteren 1978.

Arrangementet den 17. august ble veldig godt mottatt.

RETURADRESSE:
BLAKER OG SØRUM
HISTORIELAG
AASGAARDVEGEN 230
1923 SØRUM

ISSN 1894-8154

Blaker skanse fredet

Riksantikvar Jørn Holme besøkte Blaker skanse den 21. september, og da kunngjorde han at Blaker skanse nå er fredet etter loven om kulturminner.

Marianne Grimstad Hansen mottar her vedtaket av Riksantikvar Jørn Holme (Foto Jørgen Kirsebom).

Les mer om fredningsvedtaket på www.opplevsorum.no.

